

ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฉบับที่ D48 9 ต.ค. 68		วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ไทย-กัมพูชา	จากสยาม-ฝรั่งเศส สู่เวทีอาเซียน: การต่อสู้ทางการทูตและชาตินิยมชายแดนไทย-กัมพูชา	
ประเด็นสำคัญ	- ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในยุคปัจจุบัน - ประวัติศาสตร์และมรดกอาณานิคม: แผนที่และสนธิสัญญา - การทูตและกลยุทธ์รัฐที่สาม: ฝรั่งเศสในบทบาทสำคัญ - ชาตินิยมและการเมืองภายใน - กฎหมายระหว่างประเทศและความขัดแย้งเชิงกฎหมาย - มิติเศรษฐกิจและพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล - ผลกระทบต่ออาเซียนและภูมิรัฐศาสตร์ภูมิภาค - แนวทางการแก้ปัญหาและความร่วมมือ - มรดกอาณานิคมกับความร่วมมือในอนาคต	

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาในยุคปัจจุบัน

ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาได้กลับมาปรากฏในเวทีสากลอย่างชัดเจนอีกครั้ง เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2568 นางควน สุตารี ประธานรัฐสภากัมพูชา ได้พบปะและยื่นเรื่องต่อเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกัมพูชา นายออลีวีเย ริชาร์ด เพื่อชี้แจงความตึงเครียดที่เกิดจากความไม่ยอมรับของไทยต่อแผนที่ “สยาม-ฝรั่งเศส” ข้อพิพาทครั้งนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาที่ฝังรากลึกและสะท้อนถึงความซับซ้อนของภูมิรัฐศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเคลื่อนไหวของกัมพูชาถือเป็นทั้งสัญลักษณ์และกลยุทธ์ทางการทูตที่แสดงถึงความพยายามของรัฐเล็กในการดึงรัฐใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง ขณะเดียวกันข้อพิพาทยังเป็นการเปิดเผยรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ การตีความสนธิสัญญา และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้จากมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ การทูต กฎหมายระหว่างประเทศ ผลกระทบต่ออาเซียน และมิติของมหาอำนาจ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ครอบคลุม

ประวัติศาสตร์และมรดกอาณานิคม: แผนที่และสนธิสัญญา

รากเหง้าของข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาเริ่มตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคอินโดจีน การขยายตัวของฝรั่งเศสทำให้เกิดความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสยามและจักรวรรดิฝรั่งเศส การเจรจาสนธิสัญญา ค.ศ. 1904 และ

ค.ศ. 1907 เป็นตัวอย่างของกระบวนการที่รัฐเล็กต้องรับมือกับแรงกดดันจากรัฐใหญ่ สนธิสัญญา ค.ศ. 1907 ได้กำหนดเส้นแบ่งเขตแดนตามหลักสันปันน้ำในเทือกเขาพนมดงรัก แต่ในการปฏิบัติแผนที่ถูกจัดทำโดยคณะกรรมการผสมที่ฝรั่งเศสมีอิทธิพลอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือและพื้นที่ทับซ้อนบางส่วน การตีความแผนที่เหล่านี้ในปัจจุบันยังเป็นที่โต้แย้ง ความขัดแย้งเกิดจากการที่ฝ่ายไทยมองว่าเอกสารดังกล่าวไม่ได้ผ่านการรับรองอย่างถูกต้อง ขณะที่กัมพูชาอ้างความถูกต้องตามหลักปฏิบัติในยุคนั้น หลักการ *Uti Possidetis Juris* ซึ่งใช้รักษาเขตแดนหลังยุคอาณานิคม ช่วยให้รัฐเอกราชสามารถคงเส้นเขตแดนเดิมได้ แต่กลับสร้างความไม่เป็นธรรมต่อสยามที่ถูกบังคับรับมรดกแผนที่ตามความต้องการของมหาอำนาจในยุคนั้น การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นี้ชี้ให้เห็นว่า ข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในปัจจุบัน แต่เป็นผลพวงของความไม่เท่าเทียมและการจัดการเขตแดนที่เกิดจากยุคอาณานิคม

การทูตและกลยุทธ์รัฐที่สาม: ฝรั่งเศสในบทบาทสำคัญ

การยื่นเรื่องของประธานรัฐสภากัมพูชาต่อเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสสะท้อนกลยุทธ์ทางการทูตที่เรียกว่า “การใช้รัฐที่สาม” เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง การเคลื่อนไหวนี้ไม่ได้มุ่งทำลายความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาโดยตรง แต่เป็นการสร้างแรงกดดันทางสัญลักษณ์ให้ไทยต้องพิจารณาจุดยืนของตน การนำฝรั่งเศสเข้ามาเกี่ยวข้องยังสะท้อนวิถีคิดแบบสัจนิยม (Realism) ที่รัฐเล็กพยายามใช้เครื่องมือทางการทูตเพื่อเพิ่มอิทธิพลต่อรัฐใหญ่ การแสดงท่าทีของฝรั่งเศสต้องคำนึงถึงทั้งมิติประวัติศาสตร์และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ฝรั่งเศสต้องรักษาความสัมพันธ์กับกัมพูชาในฐานะอดีตเจ้าอาณานิคม และในขณะเดียวกันก็ต้องคงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย การถ่วงดุลนี้ทำให้การแสดงท่าทีของฝรั่งเศสต้องรอบคอบและซับซ้อน

ชาตินิยมและการเมืองภายใน

ข้อพิพาทเรื่องแผนที่ยังเกี่ยวข้องกับกระแสชาตินิยมในทั้งสองประเทศ กัมพูชาสามารถใช้การยืนยันแผนที่ยุคอาณานิคม-ฝรั่งเศสเพื่อเสริมความชอบธรรมให้รัฐบาล และสร้างความภูมิใจของประชาชน การยกประเด็นทางประวัติศาสตร์เพื่อปลุกกระแสชาตินิยมเป็นวิธีที่ใช้ได้ทั้งในมิติการทูตและการเมืองภายใน ไทยก็ต้องระมัดระวังเช่นเดียวกัน การยอมรับหรือปฏิเสธแผนที่ไม่เพียงส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ยังกระทบต่อความรู้สึก

ชาตินิยมของประชาชน การจัดการประเด็นนี้ต้องอาศัยความสมดุลระหว่างความมั่นคงชายแดน การทูต และความเข้าใจในความรู้สึกของประชาชน

กฎหมายระหว่างประเทศและความขัดแย้งเชิงกฎหมาย

ข้อพิพาทเกี่ยวข้องกับการตีความสนธิสัญญาและหลักกฎหมายสากล เช่น หลักการสืบทอดเขตแดนหลังยุคอาณานิคม และหลักความเป็นธรรมในการตีความเอกสารไทยอาจอ้างว่าเอกสารไม่ได้ผ่านการรับรองอย่างเป็นทางการ และเกิดจากบริบทที่ไม่เสมอภาค ขณะที่กัมพูชาอ้างความถูกต้องตามหลักปฏิบัติในยุคนั้น ความขัดแย้งในเชิงกฎหมายนี้ไม่ใช่เพียงการต่อสู้ทางภูมิรัฐศาสตร์ แต่เป็นการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความชอบธรรมระหว่างประเทศ การตีความสนธิสัญญาและแผนที่ต้องคำนึงถึงบริบททางประวัติศาสตร์และความสมดุลของผลประโยชน์

มิติเศรษฐกิจและพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล

ข้อพิพาทบนบกมีความเชื่อมโยงกับข้อพิพาททางทะเล โดยเฉพาะพื้นที่ทับซ้อนในอ่าวไทยซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า การใช้แผนที่บนบกเป็นเครื่องมือในการต่อรองเชิงเศรษฐกิจเป็นกลยุทธ์สำคัญ การสร้างพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area) สามารถลดความตึงเครียดและสร้างแรงจูงใจให้ทั้งสองฝ่ายรักษาความสัมพันธ์ การจัดการข้อพิพาททางเศรษฐกิจนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงความขัดแย้งระดับประชาชน ซึ่งอาจทำลายเสถียรภาพชายแดนและภูมิภาค การวางกลยุทธ์เชิงเศรษฐกิจและความร่วมมือทางทรัพยากรจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ผลกระทบต่ออาเซียนและภูมิรัฐศาสตร์ภูมิภาค

ข้อพิพาทไทย-กัมพูชายังคงเป็นกรณีที่ทำลายต่อหลักการไม่แทรกแซงของอาเซียน องค์กรสามารถสนับสนุนการเจรจาและสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิก แต่ไม่สามารถบังคับให้เกิดการยอมรับทางกฎหมาย การขาดกลไกเข้มแข็งทำให้ข้อพิพาทยืดเยื้อและอาจสร้างความตึงเครียดในภูมิภาค ในระดับมหาดำเนินการ ข้อพิพาทดึงดูดความสนใจของจีน สหรัฐ และสหภาพยุโรป จีนสนใจเสถียรภาพในภูมิภาคเพื่อรักษาผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและเส้นทางคมนาคมสากล สหรัฐและสหภาพยุโรปเน้นหลักกฎหมายระหว่างประเทศและเสถียรภาพ ฝรั่งเศสในฐานะอดีตเจ้าอาณานิคมต้องรักษาผลประโยชน์ทางประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจ

แนวทางการแก้ปัญหาและความร่วมมือ

ทางออกเชิงปฏิบัติที่เป็นไปได้คือการสร้างพื้นที่พัฒนาร่วม เลื่อนประเด็นอ่อนไหวด้านเขตแดนและมุ่งเน้นความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจ การสร้างกลไกตรวจสอบพร้อมและความโปร่งใสช่วยลดความขัดแย้งและความตึง

เครียด การจัดการข้อพิพาทต้องอาศัยความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความสามารถทางการทูต และความยืดหยุ่นทางกฎหมาย

มรดกอานานิคมกับความร่วมมือในอนาคต

ข้อพิพาทแผนที่สยาม-ฝรั่งเศสสะท้อนการชนกันระหว่างมรดกอานานิคมกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ มิติชาตินิยมและการมีส่วนร่วมของรัฐที่สามทำให้สถานการณ์ซับซ้อน การเปลี่ยนข้อพิพาทให้เป็นแรงขับเคลื่อนความร่วมมือจะเป็นประโยชน์ต่อไทย กัมพูชา และภูมิรัฐศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การใช้เวทีอาเซียนและกลไกระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและลดความตึงเครียดเป็นแนวทางที่เหมาะสม

ในที่สุด ข้อพิพาทเรื่องแผนที่สยาม-ฝรั่งเศสไม่ใช่เพียงการต่อสู้เชิงภูมิรัฐศาสตร์หรือกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงรากเหง้าที่ฝังลึกของประวัติศาสตร์อาณานิคม การเมืองภายใน และกระแสชาตินิยมที่ยังคงดำรงอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความท้าทายที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่การพิสูจน์ว่าใครถูกหรือผิด แต่เป็นการสร้างกรอบความร่วมมือที่สามารถหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจและความมั่นคงร่วมกัน หากไทยและกัมพูชาสามารถใช้เวทีอาเซียนและกลไกระหว่างประเทศเพื่อจัดการข้อพิพาทอย่างรอบคอบ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วม พื้นที่ที่เคยเป็นสนามของความขัดแย้งอาจกลายเป็นตัวอย่างของความร่วมมือที่ยั่งยืนและเป็นโมเดลสำหรับภูมิภาคอื่น ๆ ในการเปลี่ยนรากเหง้าของประวัติศาสตร์ให้เป็นแรงผลักดันแห่งอนาคต

พ.อ. หญิง มณฑิรา ยิ้มสมบูรณ์

อจ.ทก.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://mgronline.com/around/detail/9680000094039> ตัวต้นเหตุเลย!กัมพูชาไร้พ้อง ปารีส หลังไทยส่อฉีกเอ็มโอยู ไทยไทยไม่ยอมรับแผนที่สยาม-ฝรั่งเศส'
2. news.ch7.com/detail/830692 กัมพูชาฟ้องทูตฝรั่งเศส ไทย “ไทย” ไม่ยอมรับแผนที่ “สยาม-ฝรั่งเศส”
3. <https://www.bbc.com/thai/articles/cp861j7ngvx0> เอกสารและแผนที่สำคัญ 3 ฉบับที่ควรศึกษา ในการทำความเข้าใจข้อพิพาทชายแดนไทย – กัมพูชา